

ВЛАДИМИР ГЕОРГИЕВ – АКАДЕМИКЪТ ДАРИТЕЛ¹⁾

Августа Манолева

Институт за български език – БАН

Напоследък името на известния академик Владимир Георгиев се цитира в общественото пространство не само с научните постижения в индоевропейското езикознание, критско-микенския старинен гръцки диалект или пеласгийския субстрат, дешифрирането на етруската загадка или разграничаването на тракийски и дако-мизийски език. Друга, по-непозната страна от неговата богата личност стана акцент – дарителството му. След почти 20-годишно прекъсване бе обновена наградата „Фонд академик Владимир Георгиев“. Фондът със своя статут се появява в изпълнение на волята на изтъкнатия учен езиковед – дарение в размер на 40 000 лв. след кончината му да бъде давано за постижения в областта на езикознанието. Отличието е престижно заради името на авторитетния световноизвестен учен, а е и единствено като награда в това научно направление. Дори обобщавайки, не ми е известно в средите на днешните български учени да има подобен род дарителство. Много по-разпространено е завещаването на библиотеки, книги, колекции. Жест, който породи възхищение, но и откритото учудване на различни хора. Всъщност няма нищо случайно във факта, че е дарител. Стига да проследим живота му в цялост, отношението към околните, професионалните възгледи и реализации, се откриват елементите на закономерност. А корените пък могат да се открият у родителите и възпитателната атмосфера в дома им.

Голяма роля за оформяне на характера и интересите на Владимир Георгиев и на неговия брат Емил изиграва баща им Иван Георгиев-Гражданина – учител. Благодарение на професията на бащата семейството обхожда доста градове: Шумен, Койнаре, Кнежа, Варна, София, докато през 1925 г. той е уволнен, без право да продължи професията си. Това принуждава по-големия от двамата му синове – Владимир, още като ученик в последните класове, да преподава уроци. Въпреки всичко завършва Варненската мъжка гимназия с пълно отличие. Бащата, явно добър педагог, успява да възпита ученолюбие и творческо търсене у синовете си, което не само им дава знание и образование, а изгражда отношение и изострена чувствителност към професионалната компетентност. Известен факт е реакцията на професор Вл. Георгиев към

слабите студенти, които естествено е после да са и слаби учители: „Представете си, той ще учи и отличници!“. Казва и пише двойка. И ако, въпреки всичко, проявява известна толерантност към студентската недисциплинираност („Е, на последната банка може да играят и воден шах, но...“), то към задължението докторантите и младите учени да се трудят по всяко време на годината, е безкомпромисен: „Каква ваканция?! Да не би да сте студенти“. Особено е отношението дори към отпуска по майчинство: „Какво да се прави, това е природно бедствие“. Интересна история показва как в името на уплътняването на различни видове „бездействия“ той успява да въздейства на всяка ситуация. За да се спаси от фашистите, си издейства принудителна специализация в чужбина. През 1942 г. е мобилизиран и макар доцент в университета, го слагат ординарец („връзка“) на офицер, по-късно е ползван и за преводач. Измисля начин легално да се отърве, като съумява да получи разрешение от университета за пътуване до Виена и Флоренция. За жалост, след двата месеца престой там отново е мобилизиран.

И до днес всеки, който е имал контакт с академика, все още е респектиран от неговата организираност, деловитост, точност, дисциплинираност. Запомня се и репликата им: „Той ценеше както своето време, така и времето на другите“. Като прибавим пословичното му трудолюбие, сглобяваме тази самовзискателност със стремеж към съвършенство, благодарение на която успява да направи качествен скок от количественото натрупване на полезни факти към същността на различни езикови явления. Да открие, изучи и свърже изчезнали непознати езици. Вл. Георгиев е сред малкото световно известни грецисти с принос в дешифрирането на критско-микенския гръцки диалект от XIV в. пр.н.е. или на етруския език – разкрил етруската загадка, проговорила по новия метод, наречен от него „метод на морфологическия модел или на морфологическата статистика“. С революционната си теза за пеласгийския субстрат в гръцки разбива наложеното, доверчиво приемано заради имената на елитни езиковеди, мнение за неиндоевропейския произход на предгръцкото население. Не само го преобръща, но намира признание – в наименованието „георгиевски език“, и последователи, обединени в „георгиевска школа“ в езикознанието. С изследването на тракийския език доказва индоевропейския му характер и го разграничава от дако-мизийския, а чрез прилагането на комплексен комбинаторно-етимологичен метод успява да разчете надпис като: „Ролистене, аз, младата ти съпруга, избраната, умирам редом до моя блаженопочивши, (аз), която децата отгледа“.

Търсаческият дух на видния академик, култивиран още въщи, където често чувал от баща си притчата за източен мъдрец, молещ боговете да дадат на децата му не знания, а стремеж към знанието, не се задоволява единствено с натрупване и овладяване на компетентности. Ерудицията го въоръжава с непоколебимост спокойно – нереспектиращо да отхвърля приети мнения на

учени светили и безспорни авторитети и аргументирано да представи нова идея, често революционна – отговор на нерешени въпроси или евристични тълкувания. Това изисква задълбочен труд, специфичен подход към данните и нетрадиционни интерпретации – все компоненти, свързани с индивидуалните качества на учения Владимир Георгиев.

Изброените занимания далеч не го правят само теоретик. Дали заради преподавателско-лекторската си работа (общо над 40-годишна в България и чужбина), или защото изследванията на езика активират обществената позиция, но квалифицираният специалист става инициатор на правописната реформа от 1945 година. За целта се заема с нелеката задача предварително да въздейства и подготви общественото мнение. Всеки ден вестник „Дъга“ пуска (1944 г.) по една активираща негова статия: „Защо фонетичен правопис?“, „Народно правителство – народен правопис“, „Колко струва ер голям на България?“. Аргументите са убедителни – само *ъ* и *ь* са 3.5% от буквите в текста! И пита: Разумно ли е да държим още на тоя прескъп безгласен белег? След като „нашето народно стопанство губи годишно повече от 50 милиона лева за свършено непотребния ер голям в края на думите“. А „колко неудобства търпи и ползващият пишеща машина, която вместо отделни клавиши за удивителна, плюс и скоби има четири клавиша за излишните букви“. Някой би възкликнал – какъв прагматизъм у един „кабинетен“ учен! Напротив, контактът със студентите (той никога не изпуска възможността да общува с тях – дали ще отговаря на въпроси след часа, на специализирани семинари, или ще им говори от катедрата) оформя точно наблюдение. „Зазубрянето не изостря умствените способности на нашата младеж, само обременява паметта. Колко труд за една безсмислена работа! Колко други полезни неща могат да се научат, вместо да се губи време за тия непотребни атавизми на миналото.“ И пак реторично пита: „Разумно ли е да пазим днешния правопис?“, като веднага следва и отговорът: „У нас трябва да бъде въведен незабавно опростеният, разумен, целесъобразен и практичен народен правопис. Незабавно, понеже след няколко дни започва учебната година“.

В контекста на своя безкомпромисен и точен живот той търпи критиката, уважавайки чуждото мнение – колко са учените като него, които могат без притеснение от некоректна „споделеност“ да подложат на обсъждане научните си изследвания още в суров вид, на семинар? С живот, отдаден единствено на науката, далеч от празничните шумотевици, всъщност академик Владимир Георгиев ни дари много повече над паричния стимул за награди. Завеща ни:

– **морални ценности** – култивиране на търсачески дух като основна задача на образованието, уважение към научния факт, честност и морал в науката, само/взискателност, трудолюбие, загриженост към младите с умение да им подариш идеи, но и с уважение към техните знания (макар и малко);

– **за науката** (общо, индоевропейско, славянско, балканско, българско езикознание) – библиография с над хиляда заглавия, 28 книги, над 500 научни и 300 популярни статии;

– **книгите от библиотеката си** – на Института за български език;

– накрая и **спестяванията си** – за учредяване на награда за най-добър труд в областта на езикознанието, която да се дава на всеки две години.

Е, има ли нещо по-естествено от това, да дариш всичко, което притежаваш, за делото, превърнало се в смисъл на твоя живот? И да го направиш кауза в живота на другите!

БЕЛЕЖКИ

1. За публикацията е използвана книгата на Петя Асенова „Очерк за Владимир Георгиев“. София, 1990, УИ „Св. Климент Охридски“, Библиотека „Видни университетски учени“.

ACADEMICIAN VLADIMIR GEORGIEV – A SCHOLAR AND A PHILANTROPIST

Avgusta Manoleva

Institute for Bulgarian Language “Prof. L. Andrejchin”,
Bulgarian Academy of Sciences
52, Shipchenski Prohod Blvd., Block 17
Sofia, Bulgaria
E-mail: amanoleva2@gmail.com